

Відгук
про дисертаційне дослідження Юй Хенюаня
**«Формування вокально-виконавської майстерності китайських
студентів в умовах інтернаціоналізації освітнього простору»**
подане на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю
01 – Освіта/Педагогіка 014 Середня освіта (Музичне мистецтво).

Актуальність теми дисертаційного дослідження

В дисертаційному дослідженні Юй Хенюань порушується актуальна науково-педагогічна проблема формування вокально-виконавської майстерності китайських студентів в умовах інтернаціоналізації освітнього простору. Приєднання нашої країни до Болонського процесу в 2005 році сприяло розширенню міжнародної співпраці та інтернаціоналізації різних галузей національної освіти. Подана для розгляду дисертація віддзеркалює ці суспільні реалії й тенденції та є надзвичайно актуальною для сучасного освітнього мистецького простору.

Дисертаційне дослідження Юй Хенюань входить до тематичного плану науково-дослідної роботи Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського», є складником наукової теми кафедри музичного мистецтва і хореографії факультету музичної та хореографічної освіти «Теорія і методика підготовки майбутніх фахівців мистецького та мистецько-педагогічного профілю в контексті соціокультурної парадигми» (реєстраційний номер 0120U002017).

Сформульована мета дослідження – теоретичне обґрунтування, розробка та експериментальна перевірка методики формування вокально-виконавської майстерності в умовах інтернаціоналізації освітнього простору вимагала розв'язання низки завдань, які автором визначені вичерпно і відображають загальну логіку роботи.

Теоретичну базу дослідження утворюють наукові праці з питань інтернаціоналізації освіти й академічної мобільності, концепція діалогу і взаємодії культур, осмислення діалектики глобалізаційних і національно-

спрямованих культурних процесів, теоретико-методичні засади соціокультурної та художньо-ментальної адаптації китайських студентів, розкриття спільних та відмінних ознак музичної, зокрема, вокальної культури українського й китайського народів, взаємодії національних вокально-виконавських практик; праці з методики і технології формування вокально-виконавської майстерності майбутніх фахівців.

Ступінь обґрунтованості наукових положень та висновків

Високий ступінь обґрунтованості положень, висновків і результатів дисертаційного дослідження Юй Хенюань підтверджується ґрунтовністю методологічної бази дослідження, заснованої на транскультурному, аксіологічному, герменевтичному, технологічному, комунікативному наукових підходах та міждисциплінарних положеннях і висновках. Поєднання в дослідженні Юй Хенюань загальнонаукових, конкретнонаукових, аналітичних, емпіричних, педагогічного експерименту, математично-статистичних методів є доцільним, що дозволяє успішно розв'язати завдання дисертації.

Методологічна платформа дослідження Юй Хенюань, наукова новизна, теоретичне і практичне значення отриманих результатів дозволяють відзначити логічність, послідовність структури дослідження, концептуальну доцільність кожного з розділів та повноту їх викладу.

У вступі обґрунтовано актуальність теми дисертації, визначено мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження, висвітлено методологічну та теоретичну основи та методи дослідження, розкрито наукову новизну, практичне значення роботи, а також особистий внесок здобувача наукового ступеня.

Розробляючи у першому розділі теоретичні основи формування вокально-виконавської майстерності китайських студентів в умовах інтернаціоналізації освітнього простору, автор визначає сутність поняття «вокально-виконавська майстерність», під якою розуміється цілісно-особистісна властивість співака, що характеризується єдністю досконалих

фонаційно-технологічних і вокально-виразних навичок та здатністю до особистісної інтерпретації й натхненно-артистичного втілення художньо-образного сенсу вокальних творів в умовах прилюдного виступу (с. 44).

У першому розділі розкривається сутність поняття «вокально-виконавська майстерність» у науковому дискурсі. Зокрема, всебічно розглядається феномен «майстерність». Автор наголошує, що майстерність є інтегральною якістю діяльності особистості. Ним висловлюється низка цінних думок стосовно майстерності в царині музичного, передусім вокального мистецтва. Визначальною рисою цього напряму музичного мистецтва є те, що інструментом співака виступає організм його особистості. Автор слушно зазначає, що звучання голосу невіддільне від вираження емоцій: ця єдність генетично обумовлена людською природою. У зв'язку з цим вплив співацької діяльності на емоційні стани реципієнта є надзвичайно вагомим.

Єдність поетичного й музично-інтонаційного прошарків окреслює синкретичну природу вокального мистецтва та наповнює його новими змістовними рисами. Цілісне втілення образності та музичної драматургії вокальних творів передбачає набуття співаком здатності занурюватися в духовну ауру епохи, наближатися до сутності ідей та намірів композитора через аналіз й осмислення художньої концепції твору в широкому сенсі цього слова. Актуальним для співака є набуття не лише вокальної, а й сценічної майстерності. Осягнення ансамблевих форм музикування представлене автором як важлива риса вокальної педагогіки.

В дисертації здійснюються уточнення змісту феномену «вокальна школа». Акцентовано увагу на ролі італійської вокальної школи в світовій вокальній культурі, яка стала естетико-методологічним підґрунтям для формування національних вокальних шкіл. Глибоким є аналіз вокальних шкіл України і Китаю з метою виявлення збігу та відмінностей.

В дисертації висвітлюються чинники, які стимулюють розвиток інтернаціоналізації вищої освіти. Визнання універсальних цінностей,

поєднаних із проявами поваги до національно-культурних відмінностей і здобутків; розширення кола знань, навичок і здібностей, які є актуальними не лише для сьогодення, а й майбутнього, усвідомлюються сучасним суспільством як найважливіші змістовні константи педагогічної діяльності. Наведені наукові ідеї та положення стали засадничими для дисертаційного дослідження Юй Хенюань.

Вважаємо актуальним та цінним здійснене автором дисертації доповнення вживаного в сучасній науковій літературі поняття «інтернаціоналізація для мобільності» (IfM) його інваріантом: «інтернаціоналізація й мобільність для особисто-професійної та національної ефективності».

Розробляючи структуру феномену, що досліджується, автор обґрунтовує наступні компоненти вокально-виконавської майстерності сучасного співака: світоглядно-інформаційний, виконавсько-фонаційний, інтерпретаційно-полікультурний, комунікативно-синергійний. Світоглядно-інформаційний компонент відображає формуванням у майбутніх фахівців професійної свідомості, цілепокладання, художнього мислення, комплексу знань в галузі художньо-ментального досвіду й своєрідності його відбиття у феноменах музичного й вокального мистецтва. Виконавсько-фонаційний компонент пов'язаний з володінням співаком навичками звукоутворення й звуковедіння, засобами вокально-виконавської виразності, що забезпечують адекватне і якісне втілення художньо-образного змісту творів та його донесення до слухачів. Інтерпретаційно-полікультурний компонент свідчить про здатність до проникнення в сутнісний характер художньо-стильової, інтонаційно-мовленнєвої специфіки, художнього смаку, критично-оцінного мислення. Комунікативно-синергійний компонент виражає сформованість навичок співака діяти в інокультурних умовах, у взаємодії з представниками різних культурних і мистецьких напрямів, досягаючи творчої суголосності й сумісного творення цілісного художнього враження у втіленні художнього

сенсу творів різних стилів і мистецьких напрямів, впливати на слухачів у різних комунікативно-культурних ситуаціях (с. 101).

Зміст другого розділу дисертації Юй Хенюаня пов'язаний із обґрунтуванням теоретико-методичних засад формування вокально-виконавської майстерності китайських студентів в умовах інтернаціоналізації освітнього простору, яке увиразнило високу культуру наукового мислення здобувача.

Всебічний аналіз сутності інтернаціоналізації освітнього процесу, а також основних запитів здобувачів з КНР дозволили розробити методичну модель формування вокально-виконавської майстерності китайських студентів магістратури в умовах інтернаціоналізації освітнього простору. Концепція дослідження ґрунтується на взаємодії п'яти наукових підходів, а саме: провідного – транскультурного, а також аксіологічного, герменевтичного, технологічного й комунікативного. На основі визначених методологічних підходів Юй Хенюань обґрунтовує актуальні для дослідження педагогічні принципи: занурення в історико-культурне й вокально-стильове середовище; соціокультурної й мистецько-стильової толерантності; врахування індивідуально-особистісних та анатомічних і психофізичних властивостей майбутнього фахівця; наслідування концепту герменевтичного поля; системної організації фонаційно-формувального процесу; активізації критеріально-самооцінної й самовдосконалювальної діяльності здобувачів; діалогічно-творчої й синергійної спрямованості вокально-освітньої, позанавчальної та виконавської діяльності.

В дисертації визначено педагогічні умови формування у китайських студентів вокально-виконавської майстерності в умовах інтернаціоналізації мистецько-освітнього простору: стимулювання установки на зростання самостійності й творчої активності у процесі набуття фахової компетентності; забезпечення сприятливого середовища для професійно-творчої взаємодії всіх суб'єктів навчально-формувального процесу; застосування сучасних технологій, спрямованих на забезпечення координації

змісту й процесу підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до фахової діяльності. На наш погляд, визначені педагогічні умови розширюють межі сучасних світоглядних уявлень про теорію і практику сольного співу.

Реалізація цих педагогічних умов відбувається на основі залучення комплексу методів (організація роботи в малих інтернаціональних групах; здійснення індивідуалізованого планування вокально-фонаційного розвитку магістрантів; алгоритмізоване формування у них вокально-фонаційних навичок; використання технологій вокально-виконавської рефлексії; тренінгів на зовнішні способи прояву артистизму і сценічно-комунікативної емпатії в імпровізаційних формах спілкування тощо).

В третьому розділі висвітлюється експериментально-дослідна робота з формування вокально-виконавської майстерності китайських студентів магістратури в умовах інтернаціоналізації освітнього простору.

У підрозділі 3.1 розроблено критеріальну базу дослідження та представлено констатувальний етап експерименту. Викликають інтерес діагностичні методики та творчі завдання цього етапу дослідно-експериментальної роботи: анкета для виявлення наявності/відсутності ціннісного ставлення до стилістично-різномірних творів вокального мистецтва, анкета на виявлення ступеня умотивованості в розширенні художнього світогляду й збагаченні уявлень щодо полікультурних цінностей вокального мистецтва. Для оцінювання другого критерію застосовувалось виконання спеціально підготовленого респондентами репертуару під час попереднього випробовування. Третій критерій вимірювався за допомогою методу анкетування і виконання творчого завдання на створення есе, тестування (на визначення міри музичної ерудованості магістрантів); творче завдання, в якому магістранти мали визначити сутність художньо-образного змісту, схарактеризувати характер героя вокального твору, його почуття й емоції, продемонструвати розуміння динаміки змін в емоційному напруженні впродовж розгортання музичного твору, визначити засоби виконавської виразності, які дозволяють втілити визначені настрої тощо.

Формувальний експеримент охопив три основних етапи: адаптивно-мотиваційний, формувально-компетентнісний, виконавсько-результативний.

На першому етапі реалізовувалась перша педагогічна умова, вирішувались навчально-організаційні питання щодо подолання мовленнєвого бар'єру, налагодження ділових і творчих стосунків із українськими студентами. Вирішувались вокально-освітні завдання, спрямовані на удосконалення здатності студентів до сприйняття й виконання творів різних стилів, сприяння їхній умотивованості щодо збагачення художньо-ментального досвіду (фестиваль народної пісні); розширення знань здобувачів щодо особливостей світосприйняття й художньої ментальності українського етносу, його відбиття в народно-пісенній творчості й обробках народних мелодій українськими композиторами (цикл засідань «круглого столу», створення інтернаціональних ансамблів на освітніх компонентах, аналіз творів); усвідомлення респондентами особливостей виконавської школи італійського бельканто і тенденцій в її розвитку у процесі становлення різних національних шкіл (прослухування творів у виконанні носів певної вокальної школи і виявлення ознаки її прояву; створення характеристики особливостей індивідуальної виконавської манери співаків, які вважаються кращими представниками вокальної школи).

На другому етапі реалізовувалась друга педагогічна умова. Зокрема, будувалась індивідуалізована й логічної послідовності ускладнення вокальних навичок, планувався навчальний репертуар, викладачі-експериментатори розробляли «творчий паспорт» китайських здобувачів-магістрантів; проводились заняття зі співаками-солістами, бесіди, переглядалися відкриті заняття і майстер-класи фахівців світового рівня, проводилися дискусії щодо вокальної техніки, вирішувалися завдання з формування вокально-фонаційних навичок.

Третій етап, на якому впроваджувалась третя педагогічна умова, був спрямований на удосконалення у китайських магістрантів навичок самостійної інтерпретації творів різних стилів і оволодіння студентів

майстерністю творчого варіювання набутих вокально-фонаційних і виразно-виконавських навичок відповідно особливостям творів, що виконуються. Активізувався виконавський артистизм, майстерність сценічного втілення художньо-образного сенсу вокальних творів, удосконалювались навички емоційно-вольової саморегуляції в процесі концертної та педагогічно-виконавської педагогічної діяльності. Проводилась тренінгові робота над самостійними інтерпретаціями вокальних творів, порівнювались виконання одного твору різними співаками, вироблялись сумісно із магістрантами критерії оцінювання якості сформованості у співака виконавської майстерності (ділова гра). Удосконалювались особистісні властивості, пов'язані із упередженням стану сценічного бар'єру, здатності до вираження художніх емоцій зовнішніми засобами, а також на спроможність до концентрації сценічної уваги, її спрямованості на мету виконавсько-мистецької діяльності та ін. Провідною ідеєю цього етапу є досягнення високого рівня вокально-виконавської майстерності з метою використання отриманих здобутків у вирішенні національно-зорієнтованих професійних завдань у майбутній творчій діяльності.

Для порівняння та зіставлення кількісних показників експериментальної та контрольної груп було застосовано Критерій φ^* Фішера. Результати прикінцевої діагностики засвідчили ефективність авторської методики формування в китайських студентів магістратури вокально-виконавської майстерності в умовах інтернаціоналізації освітнього простору. На нашу думку, доцільним є використання цієї методики в українських закладах вищої освіти.

Безперечним здобутком дисертації Юй Хенюаня є її наукова новизна, яка увиразнена в її теоретичній площині (наукове обґрунтування методики формування вокально-виконавської майстерності китайських студентів в умовах інтернаціоналізації освітнього процесу в інтеркультурному середовищі; виокремлення структурних компонентів досліджуваного феномену в єдності світоглядно-інформаційного, виконавсько-фонаційного,

інтерпретаційно-полікультурного, комунікативно-синергійного компонентів; обґрунтування педагогічних умов формування вокально-виконавської майстерності китайських студентів; екстраполяція методів і технологій із суміжних видів мистецької діяльності та адаптування до завдань дослідження тощо) (с. 32-33).

Обґрунтованість висхідних теоретично-методологічних положень, цілісність та системність вивчення формування вокально-виконавської майстерності китайських студентів в умовах інтернаціоналізації освітнього простору, концептуальна багаторівневність, використання комплексу методів відповідних предмету і завдання дослідження, об'єктивність результатів вибірки, результативність впровадження матеріалів дослідження в освітній процес на факультеті музичної та хореографічної освіти Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського, обробка емпіричних даних статистичними методами зумовили вірогідність результатів дослідження Юй Хенюаня».

Повнота викладення результатів дослідження в опублікованих працях

Основні положення та висновки дисертації викладено у 8 публікаціях, 1 з яких з індексом WoS, 3 – у наукових фахових виданнях України, 2 – у зарубіжних наукових періодичних виданнях, 3 – апробаційного характеру. Кількість публікацій, їх обсяг та змістова якість, повнота висвітлення результатів та розкриття змісту дисертації відповідають встановленим вимогам. Публікації повною мірою висвітлюють основні наукові положення дисертації.

Спрямованість науково-практичних конференцій, зміст статей здобувача, в яких відображено основні положення і результати проведених досліджень повною мірою розкривають порушену проблему формування вокально-виконавської майстерності китайських студентів в умовах інтернаціоналізації освітнього простору. Вважаємо, що дисертація пройшла належну апробацію і є самостійною науковою працею що має завершений характер.

Ознайомлення з текстом дисертації дає підстави стверджувати, що за структурою та змістом вона відповідає вимогам, що висуває НАЗЯВО.

Позитивно оцінюючи здобутки дисертанта, вважаємо за необхідне висловити в дискусійному аспекті наступні положення та побажання до представленої дисертаційної роботи:

1. У роботі неодноразово зустрічається поняття «китайське бельканто», яким оперують китайські фахівці. Було б доцільно більш повно і всебічно обґрунтувати його доречність та визначити, який сенс вкладається у це поняття і у китайській вокальній педагогіці, і самим дисертантом.
2. Пошукач справедливо зауважує, що сьогодні в галузі академічного вокалу формуванню навичок імпровізації увага не приділяється. Натомість і в даному дослідженні ми не знаходимо пропозицій щодо методів формування у майбутніх співаків цих навичок, оволодіння якими посприяло б підвищенню рівня їхньої виконавської майстерності.
3. Виникає запитання, чому формувальний експеримент із іноземними студентами магістратури продовжувався тільки два семестри. Адже, відповідно до навчального плану, вони здобувають освіту в українських закладах 3 семестри.
4. На сторінці 94 Юй Хенюань відзначає недостатній рівень музично-теоретичної підготовки більшості китайських здобувачів, натомість в його роботі ми не знаходимо опис способів подолання цього недоліку як важливого для підвищення якості самостійної інтерпретації вокальних творів.
5. Хотілося б почути думку дисертанта стосовно того, які риси української школи сольного співу виявилися найбільш близькими його художньому світогляду й творчій індивідуальності та як вони вплинули на формування його вокально-виконавської майстерності.

Натомість висловлені зауваження та запитання мають рекомендаційний характер і не ставлять під сумнів результати виконаної Юй Хенюанем роботи.

Загальний висновок

Спираючись на вищезазначене, з урахуванням наукової новизни викладених у роботі положень, теоретичної та практичної значущості досягнутих у ній результатів, можна стверджувати, що дисертація «Формування вокально-виконавської майстерності китайських студентів в умовах інтернаціоналізації освітнього простору» має завершений, цілісний, авторський характер і відповідає чинним вимогам п. п. 6, 7, 8, 11 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженому Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, а її автор Юй Хенюань заслуговує на присудження ступеня доктора філософії зі спеціальності 014 Середня освіта (Музичне мистецтво).

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, доцент, професор
кафедри мистецьких дисциплін і
методик навчання
Університету Григорія Сковороди
в Переяславі

AM

ПІДПИС Анатолій МАРТИНЮК
Засвідчую:
Нач. ВК *[Signature]*

22.11.2022 р.